

Fred Kistenkas

GRONDWET

foto Fred Kistenkas

De allereerste rechterlijke uitspraak onder de nieuwe Omgevingswet gaat nota bene over ons eigen groene vakgebied: bomenkap. Dat is een hele eer, want overal in mijn vakliteratuur lees je er nu over. Er werd al langer uitgekeken naar de eerste inhoudelijke uitspraak die echt alleen over het nieuwe regime zou gaan. Dat is er dus eentje geworden over bomenrecht, en die kwam nota bene pas bijna twee maanden na de inwerkingtreding van de wet.¹ Milieujuristen kunnen daarom nog steeds geen proefondervindelijk oordeel geven over die Omgevingswet: er heeft zich gewoonweg nog te weinig jurisprudentie gevormd. De aloude kapvergunning heet nu opeens OPA-vergunning: onthoud die nieuwe afkorting maar. OPA staat voor omgevingsplanactiviteit. Bomenkap is een OPA. Drie eiken in Schijndel zouden moeten kijken voor de aanleg van toegangswegen naar nog te bouwen flexwoningen. Is deze OPA-uitspraak nu anders dan onder de oude wetgeving? Nee, en dat verbaast ook niemand. De Omgevingswet is qua vorm misschien wel nieuw, omdat het alle ruimtelijke orderings- en milieurechtelijke artikeltjes op één hoop in één wet gooit, maar

inhoudelijk verandert er niet zoveel. Sterker, de Omgevingswet is inhoudelijk niet echt een staaltje van grote rechtsinnovatie. Ook in deze bomenkap-casus heeft de rechter bekeken of er voldoende onderzoek is gedaan en of de gemeente het maatschappelijk belang van een urgente behoefte aan woningen zwaarder had mogen laten wegen dan de bomenkap. Dat las je tot voor kort ook onder het wettelijke regime van de Wet natuurbescherming en de Wet ruimtelijke ordening.

Nu we met een nieuwe wet zitten die inhoudelijk weinig tot geen echte vernieuwing biedt, vraag ik mij toch af of we het belangrijkste van die vernieuwing dan maar in de Grondwet moeten zetten. Niemand hoor ik daarover. Voordeel: dan staat het meteen in de staatsrechtelijke normenhiërarchie ook hoger dan die Omgevingswet. Belangrijk daarbij is dan wel dat Nederlandse rechters dan ook eindelijk eens mogen toetsen aan die Grondwet, maar daar wordt inmiddels aan gewerkt. Nu mag dat nog niet.

Wat is er in ons vakgebied nou zo belangrijk om op te nemen in de Grondwet? Nou, klimaat, duurzame gebiedsontwikkeling en vooral ook het zo hippe 'bodem en water sturend'. Dat laatste is best lastig om af te dwingen bij ruimtelijke planvorming: er staat immers niks bindend over in de Omgevingswet. Ik lees althans geen afdwingbare rechtsbeginselen of regels over bodem en water sturend. In de Grondwet is nog ruimte zat om dit soort belangrijke zaken op te nemen, want dat is maar een klein wetje. Waar wij hele hoofdstukken in onze Grondwet nog ouderwets uitweiden over het koningschap en de koning, zouden we ook kunnen uitweiden over modernere sores zoals klimaat, duurzaamheid, bossen, bodem en water.

Nu behelpen we ons met allerlei beleidsdocumenten om deze urgente kwesties onder de aandacht te brengen, maar een grondwettelijk rechtsprincipe zou dat in één klap *mainstream* en rechtens afdwingbaar maken. Wij als natuursector hebben wellicht vaak genoeg aan uitnodigend beleid, maar de rest van de harde wereld wordt pas wakker als zo'n opgave als bodem en water sturend een rechtsplicht is. Wij geven in onze natuurgebieden al vaak het goede voorbeeld met herstel van oude beeklopen, rabatbossen, vloeivelden en pittoreske keiendammetjes in sprengen zoals op bijgaande foto. Water langer vasthouden! Ja, daar hebben wij geen dwingend recht of een omgevingsplan bij nodig. Wij weten dat je bebouwing, bosaanplant en landbouw moet aanpassen aan het water en de bodem en niet andersom, maar een projectontwikkelaar met bouwplannen moet je met rechtsregels in het gareel houden. Kortom, ik heb een ideeetje: nu die weinig rechtsinnovatieve Omgevingswet daarover zwijgt, laten we het dan maar in de Grondwet gooien.

fred.kistenkas@wur.nl

¹ Rechtbank Oost-Brabant 20 februari 2024 (*Bomenkap gemeente Meerijstad*), zaaknummer SHE 24/918 op www.recht.nl